PRATARMĖ

Visuomenė, kuri šiuo metu sparčiai keičiasi, sudaro sąlygas įvairiapusei asmens realizacijai, tačiau spartus visuomenės vystymasis glaudžiai susijęs ir su vaikų ir jaunimo, taip pat kitų socialinių grupių asmenims kylančiomis problemomis, be to, problemos tampa vis sudėtingesnės. Tad, siekiant suteikti kokybišką įvairiapusę, asmens poreikius atitinkančią multidimensinę socioedukacinę pagalbą asmeniui, dažnai būtina sutelkti įvairių sričių profesionalų pastangas. Multidimensinė socialinė pagalba gali būti į šeimą orientuota elgesio keitimo pagalba vaikams ir jaunuoliams, kurių elgesys itin skiriasi nuo įprastų amžiaus, kultūros ir etinių normų, yra sunkiai paveikiamas bendrojo ugdymo aplinkoje, socialiai nepriimtinas, delinkventinis, agresyvus, provokuojantis, susijęs su staigiais emocijų pokyčiais, arba gali būti teikiama asmenims, kuriems reikia įvairiapusės pagalbos. Socioedukacinė pagalba – tai kompleksinė pagalba, kuri apima individo ugdymą, lavinimą, rūpinimąsi juo, pagalbą asmeniui jo socializacijos procese siekiant padėti asmeniui adaptuotis visuomenėje ir pasirinkti tinkamus būdus kylančioms problemoms spręsti. Teikdami socioedukacinę pagalbą specialistai suteikia galimybių asmeniui prisitaikyti prie nuolat ir sparčiai pasaulyje vykstančių visuomenės pokyčių. Taigi, teikiant socioedukacinę pagalbą ugdymas yra labai svarbus, jis skatina ne tik individualų asmens tobulėjimą, bet ir tam tikra dalimi veikiantį jo adaptaciją įvairiose visuomenės grupėse, t. y. asmens gebėjimą prisitaikyti prie visuomenėje suformuotų elgesio normų ir visuomenėje priimtinų veiksmų standartų, įgyti pozityvios socializacijos įgūdžių, išmanyti įsitraukimą į šiuos procesus, reiškinius. Dažnai asmenims, patiriantiems socialinės rizikos veiksnius, būtina kompleksinė socioedukacinė pagalba, kadangi jų netinkamą elgseną lemia įvairios kompleksinės priežastys. Vadinasi, tam, kad būtų galima išspręsti kylančias problemas, reikia teikti kompleksinę pagalbą.

Multidimensinis požiūris pabrėžia, kad žmogaus raida yra įvairiapusė ir gali

būti suprantama įvairiais būdais. Multidimensinis požiūris skatina mus mąstyti apie žmogaus biologinių, psichologinių ir dvasinių dimensijų, jų santykių, socialinių, struktūrinių ir kultūrinių dimensijų reikšmę ir tarpusavio ryšį, pagalvoti apie kompleksinius pagalbos įvairioms visuomenės grupėms būdus ir strategijas, kurios praktikoje gali veikti kaip rizikos ir (arba) apsauginiai veiksniai, kaip siekis stiprinti asmens, grupių, šeimų ir bendruomenių atsparumą įveikti nelaimes, stresą, patyrus traumą, socialinę atskirtį ir funkcionavimo visuomenėje apribojimus.

Socioedukacinė pagalba gali būti teikiama trimis lygmenimis: nacionaliniu, savivaldos, individualiu, sukuriant bendradarbiavimo tinklą tarp šiuose lygmenyse dirbančių institucijų. Nacionaliniame lygmenyje yra kuriami įstatymai, teisiniai dokumentai, užtikrinantys vaikų ir kitų asmenų teises, jų gynimą – įgyvendinimo užtikrinimą, socialinę ir ekonominę apsaugą ir ginamųjų gerovę. Savivaldos lygmeniu socioedukacinę pagalbą teikia savivaldos institucijos, pavyzdžiui, seniūnijos vykdo joms pavestus uždavinius, remdamosi valstybės priimtais įstatymais, nuostatomis. Savivaldos institucijos užtikrina asmens socialinę, ekonominę apsaugą. Individo lygmuo lygmeniu socioedukacinę pagalbą teikia savivaldybių paskirti socialiniai darbuotojai, vaiko teisių apsaugos specialistai, mokyklų socialiniai pedagogai, nevyriausybinių organizacijų socialiniai darbuotojai ir kt. Minėti specialistai ir kiti socioedukacinės pagalbos teikėjai tiesiogiai bendrauja su paslaugų gavėju – klientu ir teikia jam įvairią, jo individualiuosius poreikius atitinkančią pagalbą. Socioedukacinės pagalbos teikėjais bendruomenėje gali būti įvairios organizacijos, atstovaujančios tiek valstybiniam, tiek nevyriausybiniam sektoriui, jose dirbantys specialistai.

Socioedukacinė pagalba gali būti teikiama įvairiai: individualiai, grupėse ar visuomeniniu būdu. Individualusis socioedukacinės pagalbos būdas yra tada, kai profesionalas bendrauja su individu, nukreipdamas jį į tobulėjimą, kitaip tariant, į aukštesnius siekius ir sveikus socialinius santykius. Taigi, teikiant socioedukacinę

pagalbą individualiai, asmuo skatinamas aiškiai suprasti savo problemą ir individualiai, aktyviai ir partneriškai bendradarbiauti ir komunikuoti su paramą ir pagalbą teikiančiu socialinės srities profesionalu ieškant galimų problemų sprendimo būdų. Grupinis socioedukacinės pagalbos teikimo būdas remiasi idėja burti panašias arba analogiškas problemas turinčius žmones ir ieškoti geriausių ir veiksmingiausių problemų sprendimo būdų tarpusavyje komunikuojant ir bendradarbiaujant, teikti savitarpio pagalbą vienas kitam grupėje, skatinant ir stiprinant teigiamus elgesio pokyčius. Visuomeninis socialinės pagalbos būdas – profesionalus paramos ir pagalbos teikimo procesas, kurio metu individai, jų grupės ir institucijos susijungia bendram darbui, susitelkdamos į socialinės gerovės normalizavimą.

Suprasdami kompleksinės socioedukacinės pagalbos svarbą Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto dėstytojai, remdamiesi savo sukaupta dėstymo ir mokslinių tyrimų patirtimi, parengė vadovėlį „Multidimensinė socioedukacinė pagalba“, skirtą socialinės srities būsimiems profesionalams, siekiantiems įgyti ir tobulinti multidimensines socioedukacines kompetencijas.

Vadovėlį sudaro aštuonios dalys.

Pirmoje vadovėlio dalyje „Socioedukacinės pagalbos vertybės ir principai“ (autorius doc. dr. Justinas Sadauskas) analizuojamos socioedukacinės veiklos vertybės ir principai. Skyriuje kviečiama reflektuoti asmeninių, visuomeninių, organizacinių ir profesinių vertybių raišką kasdienėje profesionalo veikloje. Aptariant profesines vertybes atskirai analizuojamos pedagogų ir socialinių darbuotojų vertybės ir profesinės veiklos etikos kodeksai. Nagrinėjamos išskirtinai socioedukacinei veiklai svarbos vertybės – tokios kaip asmens vertė ir orumas, socialinis teisingumas ir solidarumas.

Antroje vadovėlio dalyje „Socialinių įgūdžių ugdymas“ (autorė prof. dr. Vida Gudžinskienė) pateikiamos socialinių įgūdžių ir gyvenimo įgūdžių, socialinės kompetencijos apibrėžtys ir socialinių įgūdžių klasifikacija, pabrėžiama jų svarba

asmeniui ir socioedukacinei praktikai. Išsamiai aptariama socialiniams įgūdžiams formuotis būtinos sąlygos, socialinių įgūdžių ugdymo(si) ir socialinių įgūdžių ugdymo programos įgyvendinimo etapai, socialinių įgūdžių ugdymo(si) metodai. Taip pat apžvelgiami kiekvienam asmeniui svarbūs socialiniai įgūdžiai, susiję su socialiu asmens elgesiu, bei socialiniai įgūdžiai, svarbūs santykių kūrimui.

Trečioje vadovėlio dalyje „Socialinės pedagoginės pagalbos modeliavimas mokykloje“ (autorė prof. dr. O. Merfeldaitė) aptariama socialinės pedagoginės pagalbos samprata, pagalbos organizavimas instituciniu ir tarpinstituciniu lygmenimis, pateikiamos teorinės ir praktinės įžvalgos dėl pagalbos komandų telkimo, pagalbos vaikui planavimo, tėvų ir socialinių partnerių įtraukimo. Tikimasi, kad studentai, įsisavinę šios dalies medžiagą, gebės ne tik sukurti vaikui tinkamas mokymo ir mokymosi sąlygas, bet ir į vaikų socializacijos procesą gebės įtraukti visus su vaiku dirbančius pedagogus, mokinių tėvus, taip pat, esant poreikiui, pasitelkti kitas socialinę pedagoginę pagalbą teikiančias institucijas, galinčias padėti užtikrinti kokybišką socialinę pedagoginę psichologinę pagalbą vaikui ir jo šeimai.

Ketvirtoje vadovėlio dalyje „Karjeros paslaugos švietimo įstaigoje“ (autorė prof. dr. Asta Railienė) teikiama mokomosios medžiagos dalis skirta aptarti karjeros paslaugų sampratos interpretacijų įvairovę tiek mokslinėje literatūroje, tiek nacionaliniuose švietimo dokumentuose, panagrinėti karjeros paslaugų modeliavimo ypatumus švietimo įstaigose, kitose darbo rinkos sistemose. Vadovėlio dalis yra itin aktuali, kaip jau buvo minėta, ne tik esamiems ir būsimiems studentams, bet ir neseniai mokyklose darbą jau pradėjusiems karjeros specialistams.

Penktoje vadovėlio dalyje, skirtoje savanorystei, „Savanorių pasitelkimas teikiant socioedukacinę pagalbą“ (autorė dr. Neringa Kurapkaitienė) besimokantysis ras mokomąją medžiagą apie darbo su savanoriais pagrindinius žingsnius, savanorystei palankią organizacinę laikyseną ir metodines rekomendacijas dėl savanorių įtraukties į įvairią socioedukacinę veiklą.

Šešta vadovėlio dalis „Suaugusiųjų švietimas ir vyresnio amžiaus žmonių

edukacija“ (autorė prof. dr. Irena Žemaitaitytė) apima itin aktualias dabarties ir ateities temas: mokymosi visą gyvenimą, amžėjimo, sidabrinės ekonomikos. Šioje dalyje aptariami suaugusiųjų švietimo ir mokymosi visą gyvenimą terminai, istorinė suaugusiųjų švietimo, neformaliojo suaugusiųjų švietimo raida, teisiniai suaugusiųjų švietimą reglamentuojantys dokumentai, įvairios vyresnio amžiaus asmenų edukaciją vykdančios institucijos. Besimokančiajam pateikiamas biografinio metodo užsiėmimo pavyzdys.

Septintoje vadovėlio dalyje „Integruota pagalba vyresnio amžiaus žmonėms“ (autorė doc. dr. Alina Petrauskienė) pateikiama integruotų socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų vyresnio amžiaus žmonėms samprata ir svarba, paslaugų poreikiai ir jų tenkinimo iššūkiai, aptariamos kompleksinės pagalbos paslaugų rūšys, jų teikėjai, įgyvendinimo prielaidos ir socialinių darbuotojų vaidmens perspektyva integruotos pagalbos kontekstuose, akcentuojamas tarpininkavimas ir atvejo vadyba, apibrėžiama socialinių darbuotojų praktikos perspektyva teikiant integruotos pagalbos paslaugas.

Aštunta vadovėlio dalis „Refleksija ir įsivertinimas socioedukacinės pagalbos praktikoje“ (autorė doc. dr. Gintautė Žibėnienė) skirta refleksijos sampratai, jos svarbai socioedukacinėje praktikoje atskleisti. Taip pat akcentuojama refleksijos ir įsivertinimo svarba pagalbą organizuojančiam asmeniui jo profesinio tobulėjimo perspektyvoje. Pateikta vadovėlio medžiaga tikrai padės ugdytis konstruktyvios refleksijos kompetencijas, be kurių šiuolaikinio socialinės srities profesionalo veikla nėra įmanoma.

Tikimės, kad autorių kolektyvo parengtas vadovėlis „Multidimensinė socioedukacinė pagalba“ prisidės prie būsimų socialinės srities profesionalų, teikiančių asmenims multidimensines socioedukacines paslaugas profesinių, socioedukacinių kompetencijų tobulinimo, jų geresnio pasirengimo teikti kompleksinę pagalbą ir multidimensines socioedukacines paslaugas, atitinkančias įvairaus amžiaus asmenų individualiųjų poreikių patenkinimą. Tikime, kad vadovėlio medžiaga

bus vertinga ne tik ne tik būsimiems, bet ir esamiems profesionalams. Pasak vadovėlio recenzentės doc. dr. Lijanos Gvaldaitės, „leidinio vertę sustiprina Autorių pateikiamos teorinės nagrinėjamų temų prielaidos ir praktinės rekomendacijos, o tai šį darbą daro praktiškai reikšmingą ir pritaikomą“. Socioedukaciniai metodai ir vadovėlyje aptariamos priemonės gali būti pritaikomos ne tik socialinių pedagogų ugdymo įstaigose ir socialinių darbuotojų socialinėse įstaigose, bet ir kitų specialistų, teikiančių socioedukacinę pagalbą vaikams, paaugliams, jaunuoliams, suaugusiesiems, brandaus, pagyvenusios ir senyvo amžiaus asmenims ugdant ir palaikant jų socialinius įgūdžius, reflektuojant ar įsivertinant socioedukacinę praktinę veiklą.

Vadovėlio autorių vardu
prof. dr. Vida Gudžinskienė